

ELS 85 ANYS DE VICENÇ RIERA LLORCA

«Cal que els catalans siguin catalans»

El 5 d'abril vinent, l'escriptor Vicenç Riera Llorca farà vuitanta-cinc anys. Nascut Vicent, a la Barcelona del 1903, perquè la seva família era de la Marina d'Alacant, va viure des del 1939 al 1969 a l'exili. És autor del premi Bertrana «Amb permís de l'enterramorts» i del Sant Jordi «Fes memòria, Bel».

Lluís Bonada

—**A** les memòries que vau publicar a Edicions 62 l'any 1979, El meu pas del temps (1903-1939), recordeu que tot i haver nascut a Barcelona, tant per part del pare com de la mare procediu de famílies de la Marina d'Alacant. A casa, doncs, no devíeu ser en Vicenç, sinó en Vicent.

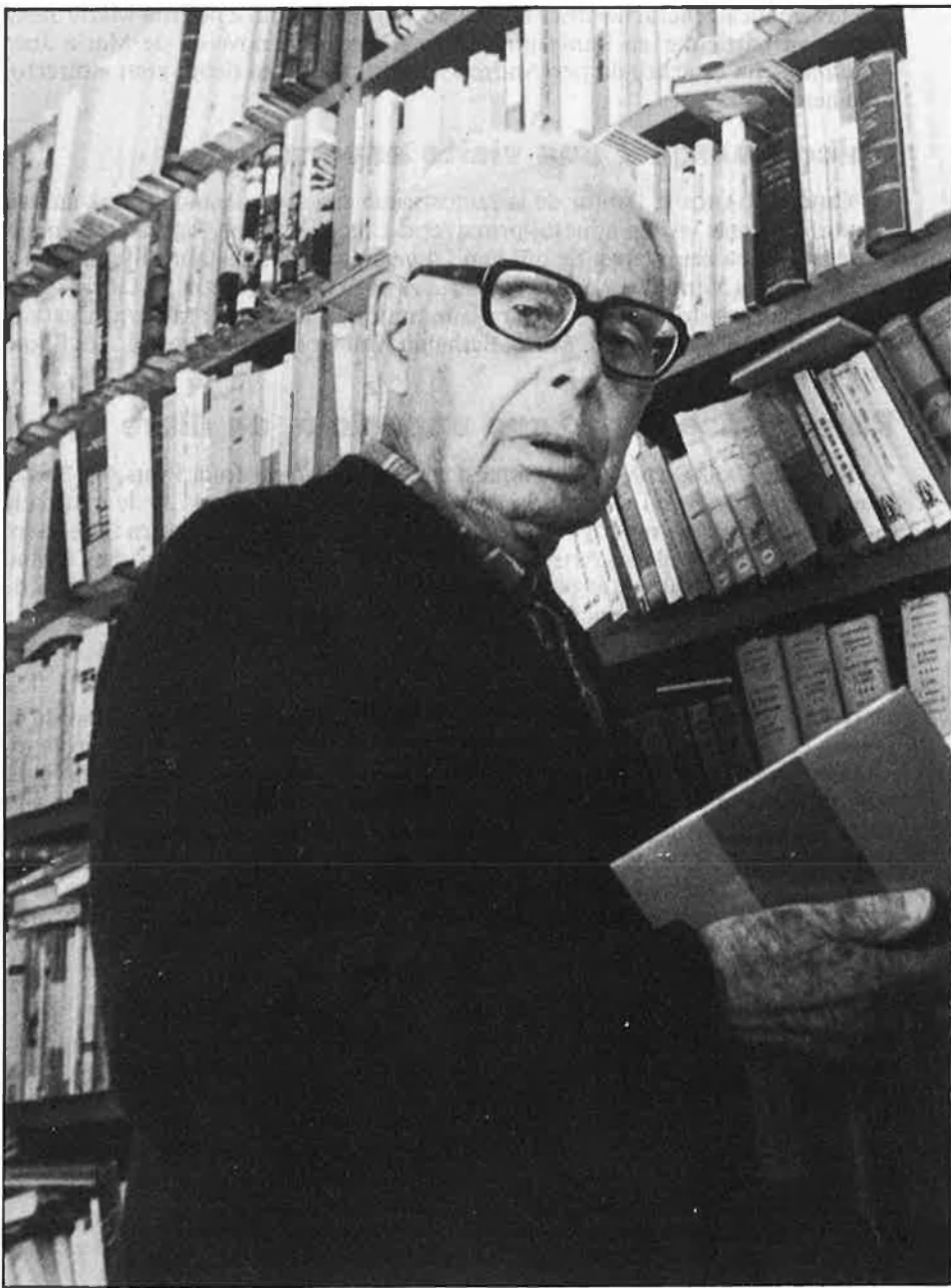
—Sí. Jo vaig parlar en valencià fins molt gran. A la família parlàvem el català d'Alacant, però així que posàvem els peus al carrer, parlàvem el català de Barcelona. Hi va haver, però, algunes expressions i paraules que em va costar bastant deixar, com *aixina*, per exemple.

—Vós descendiu d'una família de mariners, pescadors i calafats alguns dels quals, segons expliqueu, van ser autèntics aventurers. Això vol dir que de petit devíeu sentir explicar mil i una històries que us devien resultar força fascinants.

—En efecte. Sempre vaig sentir explicar moltes històries de viatgers. L'avi matern, Vicent Llorca, era de Benidorm i havia estat arraix d'almadrava a diversos punts de Catalunya, del País Valencià i d'Algèria, i per això els seus fills havien nascut a llocs diferents. La meua mare, per exemple, a Salou. L'avi va ser barquer al port de Barcelona i fins i tot es va dedicar al contraban entre l'Àfrica i el País Valencià. Germans de l'avi i fills seus van ser mariners per tot el món i a casa s'explicaven moltes històries de naufragis i de viatges a ciutats com Buenos Aires, Manila, Rio de Janeiro. Això em va ficar una mica al cap la dèria d'anar-me'n a fora, tot i que quan

«El periodisme és una escola de dir les coses en poques paraules».

DOMÈNEC UMBERT

me'n vaig anar, el 1939, va ser per altres raons.

—¿Aquesta literatura oral era l'única que la vostra família us va posar al vostre abast?

—Doncs, no. A casa hi havia molts llibres. La meua mare era aficionada a llegir. Cosa curiosa. Tenia una revista de finals del segle passat, *El mundo de las aventuras*, amb gravats molt bons. Hi havia un autor irlandès, Mayne Reid, que escrivia aventures d'arreu del món amb un estil molt detallista. D'altra banda, les novel·les que m'agradaven eren les d'Alexandre Dumas. En dec haver llegit seixanta o setanta, d'ell. Em divertia molt.

—De ben jove, us féu socialista. ¿Per què?

—Me'n faig perquè no estic mai content. Me'n faig perquè de jove em relaciono amb grups contestataris, però no extremistes. Els extremistes no m'agraden. A la fàbrica de mobles on treballava, acabada la jornada de treball, discutíem de política. Això va ser cap al 1916, que és quan a la fàbrica conec Josep Jover i Surroca, un lampista que després va ser regidor de l'Ajuntament de Barcelona i conseller de la Generalitat. Aquest home havia estat de la Societat Francesa Internacional Obrera, que era el partit socialista francès de l'època, i del partit socialista argentí. De tots els que vaig sentir, el més encertat em va semblar ell. Però si no hi hagués hagut altres

estímul, com la situació de l'obrer, no me n'hauria fet.

—Vós ereu socialista i el 36 entreu a formar part del PSUC. ¿No ho vaureu fer a contracor?

—Els socialistes catalans, junt amb el Partit Català Proletari, el Partit Comunista i la Federació Catalana del PSOE, ja feia temps que havíem iniciat converses per tal d'aconseguir la unió dels partits obrers, però la guerra va precipitar-ne la unió. Aprofitant les circumstàncies de la guerra, el nou partit, el PSUC, es va fer comunista, encara que nosaltres no ho fóssim. Els que havíem estat de la Unió Socialista de Catalunya no ens en vam sortir perquè ho vam considerar un compromís de guerra. No es podia anar pel carrer si no eres d'un partit. A cada pas us demanaven el carnet. I encara que no hagués estat per això, un individu aïllat no podia fer res. A l'exili ja me'n vaig desentendre. I mai més no m'he afiliat. He estat en organitzacions polítiques, això sí. A Mèxic vaig participar amb el moviment socialista. Érem una colla sense líders. Amb qui m'entenia més era amb el Pallach i quan vaig venir aquí vaig continuar connectat amb ell. Mort en Pallach ja me'n vaig desentendre perquè veia que els socialistes volien entrar al PSOE. Si hagués volgut entrar al PSOE ja me n'hagués pogut fer els anys trenta.

—¿Vós que tant heu lluitat pel socialisme, creieu que ara no paga la pena fer-ho?

—No m'interessa treballar com a socialista perquè es farà sol, per influència d'altres països. Ara, sense fer res contra el socialisme, naturalment. Pel socialisme, no cal amoïnar-se gaire. Ara, pel nacionalisme, sí. Pel nacionalisme, cal treballar-hi.

—¿Què volia dir ser socialista abans de la guerra civil i ser-ne ara?

—Llavors tot estava per fer. Això de les vacances pagades, el retir dels vells, les indemnitzacions per acomiadament. Aquestes eren aspiracions del socialisme. Quan jo vaig començar, es lluitava per les vuit hores, ni es tenia més festa que Nadal i Cap d'Any. I tota la resta de l'any, treball sense vacances. I quan despatxaven algú, no hi havia indemnització. L'única obligació del patró era que durant l'última setmana t'havia de donar dues hores cada dia per buscar una altra feina.

—¿I ara?

—Volen una economia dirigida, d'estat, que no sigui de lliure competència, i millorar les condicions de vida no dels obrers, sinó de tothom. L'aspiració del socialisme no ha de ser

matar burgesos, ha de ser que tothom visqui bé. Això també era aleshores, però hi havia unes coses immediates que condicionava el treball polític immediat.

—El vostre darrer llibre, Tornar o no tornar, publicat a Laia l'any passat, planteja el dolorós o dilema dels exiliats durant la dictadura de Franco. ¿Aquest dilema va arribar a ser angosant?

—Anava segons el caràcter. Les discussions van venir quan, contra el que tothom pensava, en Franco no cau després de la victòria dels aliats. El desengany del 45 va ser molt fort. Aquell temps, la majoria creia que seria deshonestedat tornar, però a finals dels 50, principis dels 60, van decidir que no era ja cap qüestió d'honestedat política, sinó un problema personal que cadascú havia de resoldre com volgués. Els primers que van venir van ser Joan Sales i Lluís Ferran de Pol, que havien fet els *Quaderns de l'exili*. Cap al seixanta, vénen Calders, Tísner i Miquel Ferré, que havia estat secretari general de la UGT, entre altres. I jo vaig venir el 69. El 62 havia vingut de visita. No em va agradar. Vaig veure que no encaixaria. Els diaris es feien en castellà i no hauria trobat feina. Vaig comprovar que la vida que es feia, aquí, a Catalunya, en aquella època, no m'agradaria.

—¿Quina feina feieu a Mèxic?

—Periodista i traductor. Primer, col·laborant en algunes revistes. I els disset últims anys, vaig ser cap del servei de premsa i traduccions de l'Ambaixada Britànica. Distribuïem material arribat d'Anglaterra entre la premsa de Mèxic, traduït al castellà i llest per publicar. Eren articles i reportatges sobre temes industrials i tècnics, i també de culturals i turístics. Era una gran propaganda. Els diaris els publicaven contents, perquè així tenien bons articles i bones il·lustracions.

—¿Quan feieu el Pont Blau, la revista que va dirigit a Mèxic, pensàveu més en els catalans exiliats o en els lectors dels Països Catalans?

—En els lectors d'aquí, tot i que l'objectiu de la revista, com el seu títol indica, era la de relacionar els lectors exiliats amb els altres. *Pont Blau* va ser la revista de més durada. Vam fer 126 números en 11 anys. En Ramon Fabregat n'era administrador i jo, director. La vam fundar el 1952 amb en Josep Solé Vidal i Abelard Tona. Tots havíem format part del PSUC. Fabregat tenia a Mèxic un servei de distribució de llibres i els altres dos es guanyaven la vida en treball d'oficines. La

meitat dels col·laboradors eren d'aquí. Els teníem a través de Rafael Tasis, desde Barcelona, i de Joan Fuster, des de València. En Fuster va col·laborar molt amb nosaltres. Va fer d'intermediari d'altres col·laboradors valencians. La revista s'havia de titular *Enllaç*, però el títol no ens acabava d'agradar. Quan ja temíem el primer número compaginat, en Calders, que havia estat invitat a col·laborar-hi, va participar en una reunió dels fundadors per parlar del títol i ell va proposar *Pont Blau*, que ens va agradar a tothom. I el text de presentació, que inicialment deia «la revista pretén ser un lligam...» va quedar convertit en: «*Pont Blau* pretén ser un enllaç entre els catalans, valencians i balears nacionals que són a la terra i els escriptors...». En el primer número ja escriuen Pere Calders i Joan Fuster, al costat de Víctor Alba, Agustí Bartra, Manuel Duran i Ramon Xirau. Calders i Bartra es van separar perquè la consideraven massa política i perquè la revista acceptava i respectava els valencianismes dels escrits de Fuster i dels seus companys. Estaven en contra de les formes valencianes, però jo em basava en la *Gramàtica catalana*, de Fabra del 1926, on apareixen formes valencianes d'alguns verbs. Els ho vaig ensenyar, però no van estar conformes i van acabar plegant.

—*Quan torneu a Catalunya i us establiu a Pineda, als seixanta-sis anys, ¿torneu jubilat o heu de buscar feina?*

—Vinc amb algunes traduccions per fer. Durant algun temps em vaig mantenir amb traduccions que feia per Mèxic. Després, em van dir que tenia dret a una pensió de l'Ajuntament de Barcelona, perquè n'havia estat funcionari durant la República, i me la van donar.

—*Abans de la guerra no publiqueu cap llibre. ¿Com és això?*

—No tenia pressa. Anava acumulant experiència. No oblideu que a més de la feina a l'ajuntament, feia de periodista i militava activament en política. El 1936 vaig començar a escriure una novel·la. La vaig perdre i el 1967, la vaig refer. És la *Roda de malcontents*, que va ser finalista del Sant Jordi.

—*¿Com vau conèixer Joan Fuster?*

—Ell ens va escriure una carta a *La Nostra Revista*, on jo feia de secretari de redacció, i que es va publicar a Mèxic des de 1946 al 1954 sota la direcció d'Avel·lí Artís, pare d'en Tísner. A mi, em va impressionar molt perquè vaig veure que la carta no era d'un qualsevol i que al darrere hi havia una personalitat, i li vaig escriure i ja vam es-

DOMÈNEC UMBERT

«No hem tingut mai una generació d'escriptors com la de Carme Riera, la Roig, etc.»

tablir una relació epistolar força constant.

—*¿Creieu que el nacionalisme avança prou de pressa?*

—Crec que ho fa molt a poc a poc. Ara, hem de tenir en compte el que desitjaria i el que es pot aconseguir. Per això dic que sóc independentista, encara que sé que no ho veuré. Nacionalista del País Valencià, Catalunya Nord i les Illes.

—*¿Com veu els moviments independentistes?*

—Ara per ara no poden fer res. Potser en un futur. De moment no congreguen gent.

—*¿I els partits nacionalistes?*

—Tenen l'aspecte econòmic amb què no estic d'acord. Ara, per a la seva gent, Convergència i Esquerra Republicana segueixen una bona política. No hi estic identificat i no en sóc, però crec que fan una bona feina. El primer que cal fer és que els catalans siguin catalans. Ja em direu per què hem de votar partits forasters. Els catalans voten PSOE i AP i mentre els catalans siguin així, no anirem gaire lluny. Crec que el que cal fer és recatalanitzar els catalans. Això és la primera feina que hem de fer tots.

—*¿Per què a les seves revistes no van col·laborar escriptors com Riba, Sagarra o Pla?*

—Riba era un home molt reservat i vaig pensar que no voldria. Si Sagarra hagués enviat alguna cosa, potser l'haurien publicat. Pla no li hauria passat pel cap enviar-nos res. No ens volia, a nosaltres.

—*¿Entre els que feien la revista Pont Blau hi havia animadversió per Sagarra i per Pla?*

—Amb en Pla, sí, perquè consideràvem que s'havia passat al franquisme. Sagarra no és que s'hi passés. Es

va haver d'acomodar. No va parlar com un feixista i això sí que ho ha fet en Pla. El bo del cas és que no crec que Pla tingui res de feixista. En Pla era un panxacontenta i s'acomodava allà on calia.

—*¿El periodisme embruta o enriqueix l'escriptor?*

—Trobo que és una escola de dir les coses en poques paraules. Una escola de concessió, de precisió, de trobar els punts més interessants de les coses.

—*¿Quines són les diferències més destacades que hi ha entre els diaris del seu temps i els d'ara?*

—Els periodistes ara no hi poden tant de la seva banda perquè han de treballar d'acord amb unes instruccions i exigències del periòdic. Els diaris eren, en comparació als d'ara, pobríssims. El diari *Avui*, que molts diuen que és pobret, porta molta més informació que els d'abans.

—*¿Esteu al corrent del que s'escriu ara, al nostre país?*

—No gaire. Vull acabar d'escriure unes novel·les que tinc pensades i he reduït bastant el ritme de lectura. He estat al corrent fins a la generació de la Carme Riera, la Roig, Isabel-Clara Simó, Maria Antònia Oliver i Jaume Fuster, però dels posteriors, no puc opinar. I aquests em semblen molt bons. Són una bona generació d'escriptors. Com no l'havíem tinguda mai.

—*A les seves memòries no parleva mai malament de ningú ni expliqueu anècdotes que comprometin persones determinades. ¿Mai no us han fet cap jugada desagradable?*

—Les coses desagradables, me les he callades. A la vida, n'he patit i n'he vist moltes. Jo suposo que no hi havia mala fe. Potser la intenció era bona. I de males jugades n'he patides, perquè pel món hi ha cada pinta, cada bacó... Però d'això no m'agrada parlar-ne. □